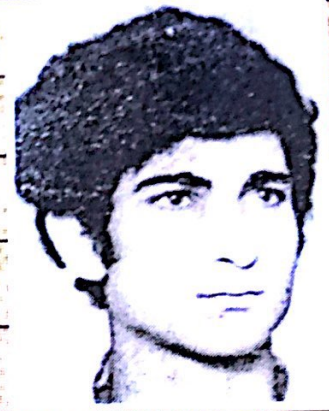

טורי נחום ראובן

2271280

בן ג'וליה ורפאל

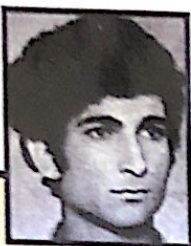
נולד ב- י' אדר ב' תשי"ז 13.3.1957

התגייס לצה"ל בנובמבר 1975

שרת בנצני הגולן

נפל ב- ה' טבת תשל"ו 9.12.1975

בעת שירותו הצבאי.

נחום ראובן,

בן רפאל וג'וליה. נולד ביום י' באדר ב' תשי"ז (13.3.1957) במושב חצב שבגפת-אשקלון. למד בבית-הספר היסודי שבמושב. הוא הצטיין בלימודים, אף שלא נהג להקדיש זמן רב להכנת שיעוריו. הלול, בית-האימון, שדה-הירק ובעל-החיים אשר במשק החקלאי של הוריו משכו את לבו יותר מאשר הלימודים. לאחר שש שנים עבר לבית-הספר האזורי בבאר-טוביה. הצעד הבא והמכריע של ראובן בחייו הקצרים היה כניסתו לבית-הספר החקלאי-התיכון 'כנות', במסגרת של פנימייה. כאן התבלטה אישיותו המיוחדת על כל סגולותיה. הרקע החקלאי של מוצאו ואהבתו לעבודת-האדמה העמידוהו בשורה הראשונה בכל עבודה מעשית. הוא הקדיש אך מעט תשומת-לב ללימודים העיוניים. ורק לקראת המבחנים עשה מאמץ. ואכן עבר את המבחנים בכבוד. המורים והחברים הכירו במעמד המיוחד שראובן רכש לעצמו בזכות כושר-המנהיגות הטבוע בו, ברוח ההומור והשובבות שליוותה אותו בכל מעשיו, בנכונותו לעזור תמיד לזולת, במאור-פניו ובגימוסיו הטובים. היה חביבן של הבנות, שנמשכו אל קומתו התמירה, אל עינו היפות ואל שלוות-נפשו, שהיתה בה תערובת קוסמת של מבוכת מתבגר עם תמימות של עלם ואחריות מסורה ואמיתית של בן מושב. בבית-הספר מצא את בחירת-לבו, ששמר לה נאמנות עד ליומו האחרון. ראובן נודע כבחור בעל מרץ בלתי-נדלה. הוא אהב ספורט. הצטיין בריצה, היה כדורגלן מעולה, רכב להנאתו על סוס. חרוץ בעבודה ולא-פעם, בגמר העבודות במשק בית-הספר, מיהר בשעות-הערב למושב כדי לעזור גם להוריו בעבודות הבית. היה פעיל בגדנ"ע. עבר קורס והוסמך כמ"כ בגדנ"ע. מועד גיוסו לעבא הסדיר התקרב. ראובן היה קשור עם חבריו לספסל-הלימודים בגרעין ההתיישבותי 'לי-עד', שעמד להשתבץ בנח"ל. ואולם, בשירות זה לא ראה אתגר מספיק לרוחו הסוערת והוא ביקש לשרת ביחידה מובחרת. הוא עמד בהצלחה במבדקים הקשים לקורס-טיס והיה מאושר בכך, אך פציעה בגיל צעיר מנעה ממנו מסלול זה. ראובן ביקש להתגרב ליחידת-צנחנים. בסופו-של-דבר מצא את דרכו לחטיבת גולני. בראשית נובמבר 1975 התחיל את הטירונות ביחידה זו. לחופשתו האחרונה בבית בא ראובן לאחר טקס ההשבעה על פסגת הר-תבור, שם נשבעה יחידתו אמונים לעבא ולמדינה. טקס זה הרשים אותו עד לעמקי נשמתו, והוא סיפר עליו בבית בהתלהבות רבה. כעבור ימים-מספר זכה לחופשה נוספת, כאות הכרה להצטיינותו באימונים וכדי לאפשר לו לקבל את פני אביו שעמד לחזור מחו"ל. ביום ה' בטבת תשל"ו (9.12.1975) נפל ראובן בעת שירותו, כחמישה שבועות לאחר כניסתו לצה"ל. הובא למנוחת-עולמים באדמת מושב חצב שהיה קשור אליה בכל נימי-נפשו. השאיר אחריו הורים, אח ושלוש אחיות. ההורים הוציאו לאור חוברת לזכרו של ראובן, בה ציירו ההורים, המורים והחברים את דמותו של הנער, עתיר סגולות-החן והכישורונות, שהלך בטרם-עת.

הנוף האנושי של החטיבה

הנוף האנושי של חטיבת גולני במלחמת העצמאות היה מגוון ורב־פנים. הוא מאפיין את "דור תש"ח" בארץ־ישראל של אותם הימים. מייסדי החטיבה, ראשוני לוחמיה ומפקדיה, היו אנשי ההתיישבות, עובדי־אדמה מן המושבה, המושב והקיבוץ של מרחבי הגליל והעמקים, ובתוכם שומרי מסורת לא מעטים. אליהם נוספו במרוצת חודשי לחימה ארוכים בני עיר רבים ואף עולים חדשים אנשי גח"ל ומח"ל. ראוי לציין, כי בימי תש"ח היו בחטיבת גולני בחורות רבות, אשר שירתו בכל היחידות בתפקידים שונים, ורבות מהן פעלו כקשריות או חובשות קרביות. כבר במלחמת העצמאות היתה חטיבת גולני כור היתוך לילידי הארץ ולבני העליות השונות. בסיכום המבוא שכתב נחום גולן לספר "אילן ושלח" נאמר: "...צמחנו בנוף הגלילי ובמישורי העמקים, ובמרחבי הנגב הרחבנו אופקים – התבגרנו. ההתיישבות בעמקים ובגליל היא שנתנה לחטיבה את צביונה וחותמה המיוחד, וממנה ספגה את ערכיה, כי על כן היתה החטיבה כפרית ונאמנה לערכים שינקה בגושי התיישבות אלו. ציינו אותה תכונותיו של עובד־האדמה ויושב־הכפר: עקשנות, צמידות למשימה, שורשיות ושקט..."

באימון ובשיגרה

ארוכה, עקובה מדם וקשה, היא "דרך הקרבות של החטיבה"; עשרות אתרי קרב, מאות פעולות ומבצעים ואלף ומאה חללים; הם עדות נאמנה ומכאיבה למורשת הקרב, להיסטוריה הצבאית, לפעילות המבצעית... ויחד עם זאת, רבים וטובים מבין רבבות יוצאי החטיבה, הזוכרים בנוסטלגיה ובאהבה את תקופת שרותם הסדיר, כלוחמים ומפקדים, לא התנסו בקרב, לא ידעו מלחמה! כל תקופת שרותם היתה ב"אימון ובשיגרה". לאלו שבסבב שנתי קבוע היו "עולים לקו" "יורדים לאימון", יוצאים ל"רגילה" ל"נופש" ול"תעסוקה"; לאלו שלא נטלו חלק בקרב, וגם לא עברו את הגבול באיזו חדירה או פשיטה, לא פגעו באויב, וגם לא חילצו חבר פצוע תחת אש, וגם לא קיבלו צל"ש וכל שרותם הצבאי היה מבט"ש לבט"ש, לכל אלו, הפרק הזה מוקדש...

רק תשאל, ותראה איך הם זוכרים, ואין זה משנה אם שרתו בחטיבה בשנות החמישים או בשנות השמונים; בימי תש"ח, "קדש", ששת הימים או יום הכיפורים; במלחמת ההתשה ובמרדפים, במבצע ליטאני או של"ג במלחמת לבנון או ב"שטחים"; אם תשאל ותבקש הם יספרו בהתלהבות ובשמץ געגועים על אותם הימים; על סיור בוקר, וה"סיור האלים", על התצפית והמארב, על נווטהלילה ושגרת המוצב... ויעלו על נס את החברות והאחות, ותחושת ההשתייכות והגאווה, בפלוגה, בגדוד, ובחטיבה!

הם זוכרים היטב, כל דורות הלוחמים, את המ"פ המ"מ הסמל והרס"ר, את "המאהל" והשמירות, ההמתנה וה"שמועות", את הכוונות ואת ה"הקפצות" את המסדרים וה"יציאות"... כולם לקחו עמם את כל הזכרונות את ה"קיטב" הפק"ל והתד"ל, שקשינה מדים ודרגות, אפוד-מגן, שש-בש, קסדה ואין-ספור חוויות... על כן ראוי לספר על אותם אלפי לוחמים, שלא חסכו זיעה וכל מאמץ, וחזרו וטובים, מריצת לילה, ממסע ממטות, מעשרות אימונים; אימון "יבש" ו"רטוב", אימון הפרט, ואימון החטיבה; אימונים בהגנה, בהתקפה, בהבקעה ובכל צורות הלחימה; ביעד-מבוצר, בשטח בנוי, במדבר ובהר... אימון בנגב, בגליל או ברמה, אימון בשת"פ עם שריון, תותחנים או עם הנדסה... מעבר שדות מוקשים ולחימה בתעלות, לחימה בצוות קטן, בחוליה ועם כל הפלוגה... עם חגור-קל, מימיה ורימונים, או עם חגור מלא, "חגור פילים", וקפל"ד. עם שכפ"ץ ו"פאוצים" ומחסניות מלאות "נותבים"... עם נשק אישני "עוזי", "סטן", "צ'כי", "אפ"אן" ו"גליל"; עם מגל"ד, ומק"כ, "בווקה" ומא"ג, עם מרגמה... ועם כל שאר אמצעי הלחימה... כי להיות ב"גולני" פרושו להתאמן עם כל הנשמה, ולשאת בגאווה את ה"כומתה החומה"...

להיות ב"גולני" פרושו להיות נהג או טבח או פקידה, בסירת ב"עורב" בפלוגת הקשר, פלוגת ההנדסה, או ב"מפקדה"; להיות ב"גולני" פרושו להיות חובש, אפסנאי, ש.ג. או קשר, להפעיל אמל"ח מתוחכם ולעשות "עבודות רס"ר"... להיות בגולני פרושו לרוץ כמו מטורף, עם חגור-מלא וכובע פלדה, ב"יום ספורט", או במסע, ל"הכרת החגור" ו/או ל"קבלת הכומתה"... להיות בגולני פרושו גם לעמוד דום "כמו חיל", כמו קצין כמו לוחם בכל המסדרים, ב"מסדר בוקר" וב"מסדר השכמה", במסדר-המפקד, ובמסדר יציאה; טקס ההשבעה, וטקס קבלת הכומתה, טקס סיום קורס מכ"ם או קצינים, ומסדר-סיום של תקופת האימונים, וטקס זכרון שנתי לכל החללים... להיות ב"גולני" זו אכן חוויה, חוויה אמיתית של "אימון ושיגרה"...

הבן יקיר לנו

לידתו היתה בחודש אדר, תשי"ז 1957. היה בכורנו וראשית אוננו ונכד ראשון להורי אמו החיים עמנו במושב.

משקנו קטן או, בראשית צעדיו אין בו כדי לספק את צרכי היושבים הראשונים. אנו נאלצים, לפיכך, לחפש את קיומנו בעבודות חוץ. ממקום עבודתי בנגב הרחוק חוזר הייתי בימים ההם פעמיים בשבוע הביתה. וכך מבלה ראובן הקטן, כשהוא צועד את צעדיו הראשונים כבן בכור ונכד ראשון, בחיק סבא וסבתא, הורי האם.

התינוק השובב מתגלגל באחד הימים מהמיטה ו...נופל על ראשו. רק בשעה שרוחצת אותו אמו מגלה היא, לתדהמתה, כי הנפילה מן המיטה היתה גורלית, היא גרמה לשינויים בראשו של התינוק, מעין רכות מופרזת בחלק מהגולגולת, במקום שראשו של התינוק עודנו רופס. האם רצה כל עוד נפשה בה אל המרפאה ובבדיקה ראשונה מחליט הרופא המקומי למחר להסיעו במכוניתו, במהירות מסחררת, אל בית-החולים קפלן. משם נשלח הילד בדהיפות אל בית-החולים בילינסון. הרופאים ניצבים לפני החלטה קשה ביותר: לנתח או שלא לנתח, והרי אין לשכוח: המדובר אז בתינוק בן 10 חודשים בסך-הכל, והשאלה שאלת חיים או מוות. ניתוח נדחה משעה לשעה, בדיקה רודפת בדיקה, תצלום כא בעקבות תצלום, ואנו ההורים מבוהלים למדי, מתוהים ומודאגים. חולפים אי-אלה ימי-חרדה וצוות הרופאים מחליט, בסופו של דבר, להסתפק בטפול קונבנציונלי, מקובל. ההצלחה מאירה פנים, פני כולנו נוהרים מאושר. לאחר מעקב וטיפול בן חודשים אחדים גדל התינוק ויהי לילד בריא ושלם כאחד הילדים האחרים, ללא ניתוח ראש.

זכר אותו מאורע לא מש מלבנו ימים רבים. כאמור, בילה ראובן את שנותיו הראשונות בבית סבא וסבתא. בחצרם הסתובב, שיחק והשתולל בין הרפת והלול,

בבוקר בגן-הילדים מול ביתנו. מעגל-המרחקים הקטן שבין ביתנו לבין גן-הילדים ובית-הספר גרם לכך שנוצר קשר הדוק בינו לבין נוף ילדותו. הילדון אשר כה אהב להש-תעשע והיה זריו בכל מעשיו, חיפש ומצא לעצמו חברים דומים לו בתכונותיהם ובקוי אופיו, אך מספר חבריו היה בדרך-כלל מצומצם. בבית-הספר היסודי הצטיין בלמודים ואף שלא הקדיש זמן רב להכנת שעוריו היו ציוניו טובים למדי. את רוב זמנו הקדיש למשחקים ולשעשועים. גפשו יצאה ממש אל כל יצור, אל כל בעל-חי שבסביבה, אף רץ תמיד לעזור, ככל אשר יכול, בעבודה כלולים או בבתי-האמון.

אהבתו לצומח לא ידעה גבול. תמיד הסתופף בבתי דודי, יעקסו בגידול ירקות; חיבה מיוחדת נודעה ממנו אל חית-הבית הסוס, וכל אימת שהדבר ניתן בידו שמח לעלות על העגלה הרתומה לסוס ולהוביל בדהרה את הירקות מהשדה אל החצר.

המיועד למסיבה. אכלו מה שאכלו, מה שהוכן, ואווירת העצבות ירדה עלינו. לימים היה ראובן מהרהר בקול. תמה היה על כך כשהשמחה בורחת ממנו...

בשנה השניה לשהותו ב"כנות" התידד עם נערתו תמי, חברתו לבית-הספר. היא הצטרפה אתו לבקורים בביתנו. בשלב זה בחייו נראה שבישנותו המופרזת קבלה גוון אחר. תחושת הבגרות העניקה לו עצמאות בשיפוט ובהחלטות. בלילות שבת, לאחר הסעודה מסובים היינו סביב השולחן ובינינו נהלנו דיונים על הא ועל דא, על שאלות נוקבות שבמערכולת חיינו על כל גווניה. הוא דיבר תמיד בהתלהבות על בעיות שהטרידו את כלל החברה הישראלית וכשדעתו לא נתקבלה ידע לסגת בכבוד מעמדותיו, ורק הוסיף: "ייתכן שאתה הוא הצודק, אבל אולי צריך לבחון את הדברים מחדש..."

ביום אחד לפנות ערב ראיתי משרך את דרכו ברגל מהשדה. הוא היה קצת תשוש ובשקט גימגם ואמר: "אבא ידי נשברה..." הוא לא בכה, לא התאונן על כאביו. לתומי חשבתי שהמדובר הוא במעשה קונדס, סתם, כאילו חמד הבן לצון עם דוריו. למחרת, כשלקחתיו למרפאה ברחובות, הוברר מיד, עם צילום רנטגן ראשון, שאכן נשברה היד. רק כשהחלו האח והאחות במרפאה בהתקנת הגבס ליד זלגו דמעות מריסי עיניו היפות. העסיקה אותו הדאגה, כי זמן רב לא יוכל להחזיק במושכות סוסו של סבא.

המעבר מכיתות היסוד של בית-הספר אל חטיבת הביניים בבית-הספר האזורי גרם לו אי-מנוחה ואי בטחון. העסיקה אותו הדאגה שמא לא יעלה הדבר בידו, על אף ציוניו הטובים, להשלים את החסר. חומר הלמודים המרובה שהוטל עליו בבת אחת הטיל עליו חשש-מה. על כן לא קלה היתה קליטתו במסגרת החדשה. הוא נאבק קשה למלא ולהשלים את החסר. הספק כרסם את לבו.

אהבתו לספורט, לפעילות גופנית היא התכונה הבולטת בו. קסמו לו חיי צבא, ובקורס מ"כ מטעם הגדנ"ע הצטיין. לא היתה פעולה ספורטיבית שהיא, שלא נטל בה חלק.

מבית-הספר האזורי באר-טוביה עבר ל"כנות", שם למד דודו אפרים. בתקופת קליטתו הראשונה התיסר בהתלבטות יות. האם עשה הצעד הנכון? הימצא את מקומו ויביא לכלל סיפוק בחברה חדשה בבית-ספר זה?... אך אט אט רכש לו ידידים וחברים חדשים שהקלו עליו תקופת המעבר. ובזכות הרקע של בן-כפר שנשא עמו, מצא שפה משותפת עם המחנכים והמדריכים בענפי החקלאות לסוגיהם. לעתים תכופות פקד את הבית. אהב לחצות שדות בדרכו מ"כנות" לכפר. כשעומס העבודה גדל היה מגייס אתו מפעם לפעם אי אלה מחבריו וכמלאך מושיע היה מפתיע אותנו בבקור בשעה הנכונה ומושיט כתף לסיום המלאכה.

השנים חלפו. שנת הגיעו למצוות הגיעה, אך באותה שנה נהרג דודו, יהודה ז"ל בעת מלוי תפקידו בצה"ל. על כן החליטה המשפחה להסתפק באירוע צנוע. בשבת הברי-מצווה עלה לתורה ולמחרת עלינו כולנו ירושלמה, המשפחה וקבוצת ידידים עמה, לתפילה הודיה בכותל המערבי. לאחר הבקור בכותל סעדנו ארוחת צהריים ביער עין-חמד. באותו מעמד הבטחתי לו כי במסיבת הגיוס שלו נערוך לו חגיגה שתפצה אותו על בטול חגיגת ברי-מצווה בשל נפילת הדוד האהוב לבו, בסרם עת.

למרבה הצער גם למסיבת גיוס כהלכתה לא זכה הנער. על אף ההכנות שנעשו. זו צריכה היתה להיות מסיבה משותפת לו ולידידו בנפש מיכאל חברו ל"כנות". באותו ערב התאספו חבריו לגרעין הנח"ל. באו מכל קצוות הארץ כדי לשמוח אתנו, כולם טרחו ועמלו ומצב רוח מרומם לעילא ולעילא... אך כאילו מן השמיים לחמו בנו... באותו לילה הגיעה הבשורה האיומה, כי הדוד שלום, אשר שכב חולה בבית-חולים, נפטר בלא עת. שמחת המסיבה נקטעה במפתיע. הנערים והנערות ישבו דוממים בבית הקטן

בתהליך גיוסו שאף להיות טייס. אך הדבר נבצר ממנו. אהבתו ללא גבול לעמו ולארצו דחפה אותו להתגייס ליחידות המובחרות של צה"ל, וכך מצא את מקומו בגולני. הוא הוקסם מספורי לוחמים ובלהט הנעורים שאפיין אותו למד על כל פעולה, בכל הנושאים הקשורים לבטחון המדינה. גילה התעניינות ויראת כבוד מיוחדת במינה רחש ללוחמים הנועזים.

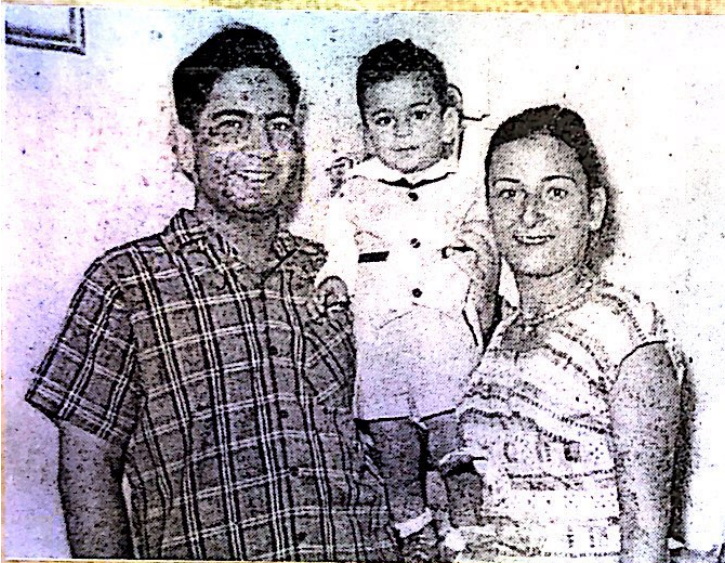
בחופשה האחרונה שלו, הקיץ שלפני הגיוס, נדבר עם אחיו על רכישת מערכת „סטריאו“. בהתחשב בהוצאה הניכרת הכרוכה בדבר, החליט לנצל את חופשתו לעבודות חקלאיות עונתיות בסביבה. הוא עבד בחברת „זרעים גדרה“, עסק בהובלת כותנה. כוונתו היתה להקל עלינו ממעמסת ההוצאה לרכישת המערכת. בעת ובעונה אחת גם סייד ושיפץ את הבלוקון הישן, שבו עברנו את עשרים שנותינו הראשונות בכפר.

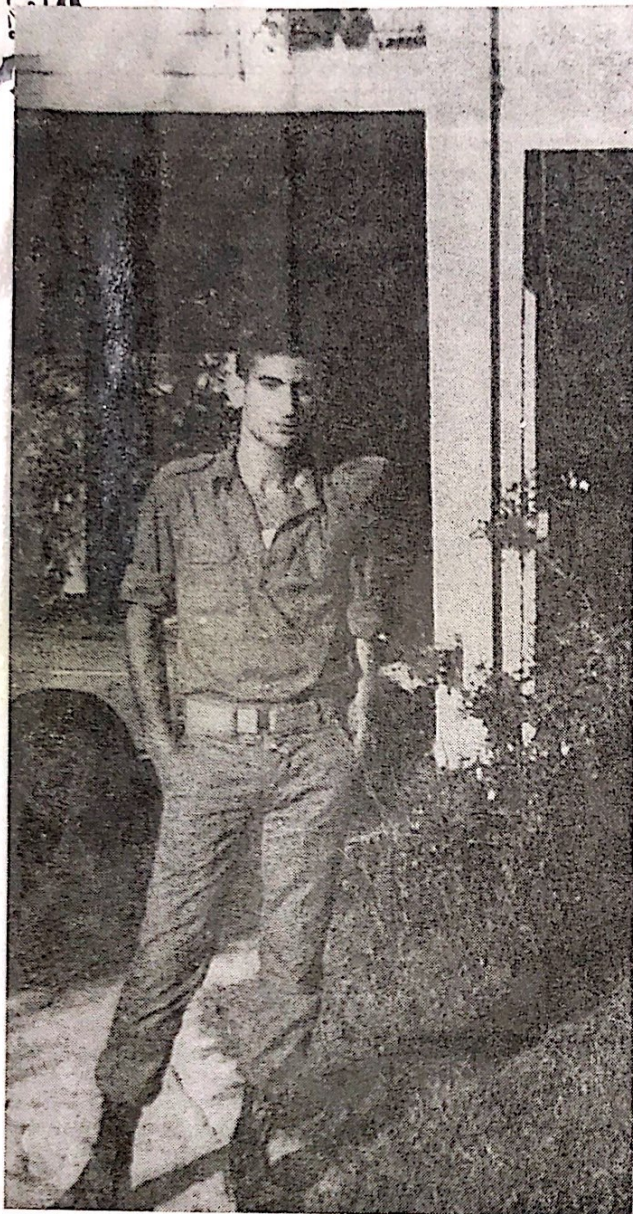
הוא קישט את המבנה בציורים וצילומים, השתמש בשרידי רהיטים ואין תימה בדבר שבגלל החיבה המיוחדת, שקשרה אותו אל המבנה הזה, הפכו במשך זמן קצר למדי לפינת חמד תרבותית לו ולחבריו. בכל ערבי שבתות, בשעות הפנאי, נהרו אליה הוא, חבריו ואחיו לשמיעת תקליטים, לקריאת ספר, או לעתים לשיחת חולין.

היה יום גשום למחצה והאוויר ספוג חום ולהות בשעות המוקדמות של הבוקר. איש קצין העיר דפק על דלת ביתנו. לאחר שנוכה לדעת, כי אמנם אנו ההורים של ראובן נחום, נתבקשנו להתלוות אליו במונית. ראובן פצוע קשה, והוא שוכב בתל-השומר — כך אמר לנו. החייל שלנו שלא הספיק עדיין לנשום את ריח העופרת בחזית, המוות ארב לו בכביש נתניה.

חופשה מיוחדת במינה העניק לו מפקדו — אחרי סדרת מסעות שהצטיין בהם, על מנת שיקדם את פני אביו בשדה-התעופה לוד. באותה השעה המיוחדת להיפגש עמו נקפדו חיוו ושירת חיוו נפסקה ביד' טבת תשל"ו, 8.12.1975.

ההורים

לראובן

מאת אביד ואמד

ראיתיך במדי גולני בכוכר כחטף מעת לעת, מחייד על תלאות... ורזי בטחון... נערי, נער שלי, ראובן.

הימים קשים עלינו, הם כנטל כבד... מהפשים מנוחה, לא מעבודה... אלא מהמצנע הרוחני שסגר עלינו מיום פרידתנו האחרונה... דברי התוכחה נוטלים ממני את נשמת הימים העוברים עלי. בכוכר אני ואמד מחכים ללילה, ובלילה אנר שואלים מתי יהא בוכר...

שמונה עשרה וחצי שנותך היו צמודות אלינו... בעיותיך היו בעיותי, קשייך היד קשיי, שמחתך — שמחתי... כשלפעמים הרגזתני, השתי שאני מרוגז גם על עצמי... מה אהבתי שאלות התום שלך... על עולמו, על כל מה שמסביבנו... נהניתי לפעמים גם מחוצפתך, שגוון של הרטה נסוך בה... הרבה דברים, הצומחים מתוך תשוקות ומאויים של היו אנוש, אינם הודרים לרגשותינו, כי עוטים הם צלקת צורבת, שהשארת לנו בלכתך מאתנו... לו השאיר אלהים, בורא שמיים וארץ, אפילו קשר סמוי בינינו... הייתי מספר לך שאתה השגיאות שנראית לי עלי אדמות היא: הבריאה הראשונה שלו — היא: הקמת המוסד ששמו משפחה. ששמו אבא ואמא והשאר... זהו מבצרו של האדם שבו כרוכים ונרדמים, ללא סדר וללא מרגוע, כל מעינות הדמעות והצחוק; בו מתחדש, יוצר ומדקדק האדם. כשהלכת מאתנו, צפו מעל ביתנו כל צילי.

החדלון, כל הרחפים הנותנים צדוק הקיום ואורותיו שדעכו... מגשש אני במעשי, נוכח בזכרוני, שואל יוצר שמיים וארץ, האם גזרה היא שאין עליה עוררין... או גמול למעשה שעשיתי וגרם צער לו או לעברית. האם היה הכל צפוי מראש? ואם כן, מה בצע בהרס חיינו? האם מגיע לנו מנה כפולה של שכול וכאב?!

קולות מעמקי מחקקים מוסרים נדודי שנתי. כובד היתמות השרה שמחתי בכוס היגון. אני מתיחד לילה לילה במחיצת צחוק עיניך היפות, נערי שלי, ראובן... ידעתי בני יתמות מאב ומאם, ידעתי שכול חבר, אך לקבור בן — זוהי מכת נפש וגוף לאורך ימי...

נערי ראובן, נער השתיקה החום והיושר. לא שבעתי מכוכר. מדוע נגזל ממני לחוות מפרי זרעך? השנה נקטוף מדהתפחים הראשונים שנתת להם מזיעתך, והם יהיו מרים כלענה בפי, כדברי הנחמה שנקברו יחד אתך במפילת חיינו.

שלך, אביד ואמד

האזהבים אותך עד יומם האחרון

ג'וליה ורפאל נחום

מושב חצב — חג העצמאות — אייר תשל"ו

כותבים לזכרו של ראובן ז"ל

ראובן, אחי הגדול

כשהיה בא מ, "כנות" היה מביא אתו חברה וגם את תמי החברה שלו.
היו מלמדים אותי לכתוב.
היה לוקח אותי במכונית ל, "כנות" ולים וליכד אותי לשהות.
כשעליתי לכתה א' הוא אמר לי, אם תהיה לך תעודה טובה אקנה לך מתנה, וחבל שלא הספיק לראות את התעודה; ראובן, לא אשחק אתך לעולם.

אחותך

א ב י ג ד

נפלאה אהבתך

אני יושבת וכותבת
זיכרונותי מן העבר.
למה זה צריך להיות עבר?
למה לא עתיד, או הווה?
אני יושבת ורואה לפני
דמות צוחקת,
שער תלתלים,
עיניים שחורות,
וראש די עגול.
אני אומרת לעצמי, למה הדמות הזאת הייתה פעם?
למה לא עכשיו?

היינו צוחקים יחד,
משתעשעים יחד,
מתבדחים יחד,
ואפילו בילדות מתקלחים ביחד.

והיום פתאום לא כך,
היום זה אחרת,
כל אחד בפינה.
לא צוחקים.
לא משתעשעים.
לא מתבדחים.

מפני שהוא איננו, ראובן היקר.

פנינה

אחותך

אולי זה סתם חלום...

עניי תרות מבלי לנוח,
את נכחותך הם מחפשות.
אותנו השארת תוהים,
האם נכונה הבשוה המרה?
האם נכונה הידיעה על מותך?
האם לא נראה אותך לעולם?
מותך הטרגי קרה כל כך מהר, בתחילת חיך, בעודך נער.
יום רודף יום ולילה לילה,
ובלבנו תקווה גדולה ואמונה נסתרת,
שיום אחד אולי תחזור.
בעומדי בטרמפיידה רואה אני אותך בין כל החיילים,
מתאמצת לראות האם אתה הוא!
אך האמת אכזרית,
אתה יותר לא נמצא שם, ביניהם...
מה גדול הצער והכאב לראות את משפחתך
מחכה מדי ערב ערב לשובך. חושבים אולי זה סתם חלום.
ומחר הכל ישוב לקדמותו ואתה תהיה עמנו.

רבקה נחום

זכרונות

אני זוכרת כשהוא בא לקחת את תמי לבלות. הם ישבו
במכונית כזוג יונים חבוקים וצמודים זה לזה.
עברתי עליהם והבטתי בעיניו ושאלתי אותם: "האם
רוצים אתם שאנגן לכם שיר ערש ולהנעים לכם את
הערב?" כל זאת היה בצחוק.
אך שיר ערש לא אוכל לשיר לו יותר, ורק הד השירים
נישאר טמון עמוק, עמוק, ובליכך תמיד נישארו זכרונות.
ונשמתו תישאר אתנו לעד.

י ה ב ה

חבל... וכואב...

את ראובן אני הכרתי כך: "הי בואי הנה, את חברה של
דני!" צעק לעברי, "כן" עניתי, "אז לכי אליי", ושום חיוך
לא עלה על שפתי. חשבתי בליבי, מה חושב הנער לעצמו.
לאחר זמן קצר השתנתה דעתי על ראובן, וראובן היה אחד
מחברי וידידי הטובים. נהגנו לשבת אחרי הצהריים ולשחק
במטקות ולדבר ולספר הכל אחד לשני. היינו גלויים אחד
לשני, ואפשר להמשיך ולספר על אותו נער נחמד הרבה,
הרבה...
ו...פשוט חבל וכואב.

ל ו ר י נ ס

החבר

ראובן הוא חבר טוב, הוא היה חבר שאהב חיי חברה. ראובן הנהיג חברה שלמה, דאג לשלום בין החברים.

כאשר אני הסתכסכתי עם אחד החברים, ראובן היה בא אלי ואומר: „דוד, זה לא יפה, אנחנו כולנו חברים“. היה חבר שדאג לכולם, כאשר אני לא יצאתי מהבית בגלל בעיות, ראובן היה בא, יושב לידי ואומר: „דוד אני לא אעזוב אותך לבד“. ראובן דאג לחיי חברה במושב, הוא בנה ויוזם פעולות שונות לנוער וילדים, תמיד אמר, „אם לא אנחנו אז מי?“ בכל שנה ביום הזכרון ראובן היה בא ועוזר לנקות, לטפח, העיקר שהכל יראה בסדר.

ראובן אהב ודאג מאוד להורים, כשראובן הוציא רשיון נהיגה קיבל את המכונית מאביו, קרתה תקלה במכונית ואז ראובן התקשר אלינו הביתה בכדי להודיע לדוד אלי, כדי לא להדאיג את ההורים. כזה היה ראובן.

תשובה דוד

דמות ספורטיבית

ראובן סימל את השלמות והאידאל שבבחורים, ספורטאי טהור, מסור, ישר והוגן, עליו וחביב עם כולם. שיחק איתנו כדור רגל עד לגיוסו ובכל הזדמנות שניתנה לו, השתדל והתאמץ במשחקים בהם שיחק, היה שמח ונילהב בניצחון קבוצתי וידע גם לקבל הפסד בצורה הוגנת וספורטיבית. תמיד שיתף פעולה מבחינה חברתית תרבותית, ספורטיבית. לא תמיד נפגוש בבחור ספורטאי כמו ראובן. הוא סימל את השלמות, כי היה בו היופי החיצוני והיופי הפנימי שהוא האופי. ניזכור אותו תמיד, נילמד מאישיותו ונחקה אותו במגדשי הספורט.

אב פחלון, חברו לקבוצה.

הנער בנודים

ראובן חייל — ילד בן שמונה עשרה שנה.

גדלים בחברת ילד כמעט שמונה עשרה שנה ועוד כמה חודשים — ופתאום מפסיקים למנות את שנות חייו... פתאום מתחילים לחיות לאור הזכרונות, שומרים על כל חפץ, ועל כל מכתב, על קשר עם חברים שהיו לו.

לרגע דומה שנראה את אותו „ילד“ כל כך חי, כל כך אמיתי, איך הוא זורק את התיק עם הבגדים המלוכלכים במרפסת או בהול... ובאיזה זמירות הוא מניח את הנשק בפינה...

אהה! איזו אשליה, רק אשליה — וכל כך נעימה ושבעי-תיים אכזרית... כה מעט הספקת לחיות, ראובן, ואיך יכולים היינו להיות מוכנים למכה כה איומה? ידענו שאתה עדיין בשלב האמונים וכמעט שלא דאגנו. והנה נפלה עלינו הבשורה האיומה הזאת פתאום. אין לנו ראובן יותר! אין לנו ראובן. נשארו רק הזכרונות והחפצים. הרי כל כך רצית להתקדם בסיירת גולני וגם לזה לא הגעת...

ראובן, רצינו לכתוב עליך וכתבנו אליך אפילו שיודעות אנו, כי תשובה לא נקבל, ולו תשובה קצרצרה כפי שנהגת לכתוב. מחשבות רבות וקשות עוברות ועברו במשפחתך על ענין לכתך לצבא בגיל כה צעיר, אבל אתה רצית להתגייס, לטייס או לגולני, ולא רצית בחיל לא קרבי כמו חיל המוש, בשום אופן לא רצית.

לא ניתן לגלגל את הגלגל אחורה, ואם היום היית מקבל את צו הגיוס, שוב היית הולך כפי שהלכת, והוריק שוב לא היו מונעים בערך. אבל זה הגורל, גורלנו, גורל עמנו. שלמנו את המחיר היקר ביותר, האכזר ביותר, ראובן יקירנו. יהי זכרך ברוך.

אורית ומיכל

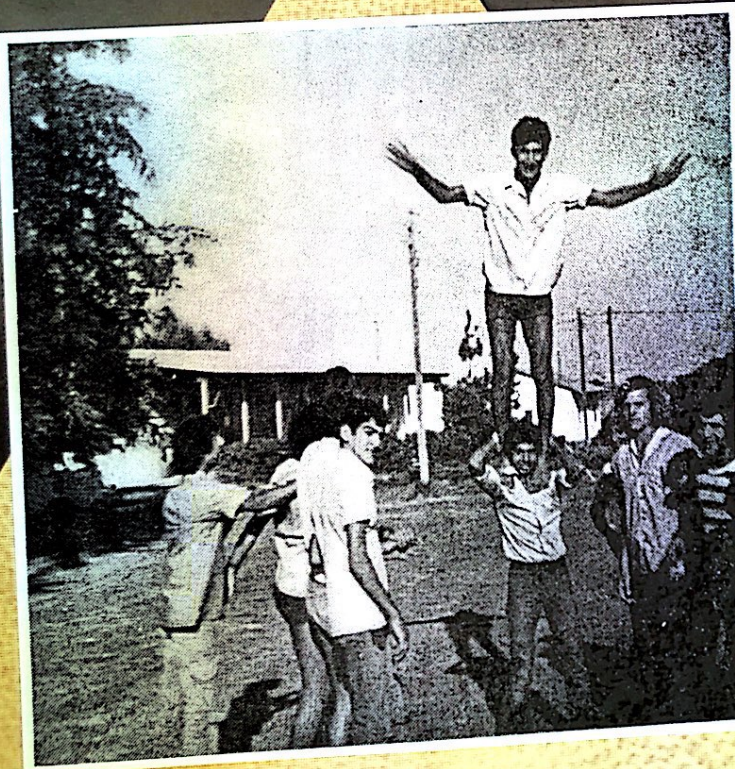
בעל אתגרים

ראובן — פוסע לו בשכונה לאיטו, כשראשו מורכב בקרקע ופניו מביעות ארשת רצינות. עת יפגש מכר, או ידיד, יקדמהו בברכת שלום, כשחיוך בישני נסוך על פניו, חיוך הכובש לבבות של רבים, חיוך החודר הישר אל הלב. ראובן — בחור שהעמיד לפניו אתגרים רבים. בחור ששאף בחייו, אולם לא הספיק להגשים את חלומותיו, כי כך נגזר עליו מלמעלה.

ראובן — אותך אמנם לא נראה עוד, אולם השארת בליבנו פצע שלא יגליד לעולם, ומידי פעם יכאיב לנו ויצרב בקרבנו.

ת ג צ ב ה

פנינה רוקה

לזכרו של ראובן

עבר שבוע ואנו שוב חוזרנו אל החיים השגרתיים. אני
יושבת בחדרי ושואלת את עצמי: האם נכון הדבר שראובן
איננו עוד עמנו?
יושבת אני ונוכרת בשנתיים שהתגוררתי ביחד עם תמו
חברתי, שהיתה גם חברתו.
במשך השנתיים הספקתי להכירו, כחבר נאמן וחביב
על כולם.
הבין את כולם, ותמיד אהב לעזור לילד, שקשה לו
להשתלב בחברה או בלימודים, הוא היה תלמיד שמוכן
לעשות הכל למען אחרים.
ראובן נודע בחיבתו המיוחדת לענף הלול. הוא החליט
שאם ימשיך בחקלאות יתבסס על ענף זה.
ראובן היה אחד הבחורים שרוב החבר'ה הכירו ואהבוהו
והודוהו עמו.
לעולם לא אוכל לשכוח אותו: תמיד עומדת לעיני
דמותו עם הג'ינס וחולצת הטריקו הכחולה, כפי שאהבה
תמי תמיד לראותו.
עדיין לא הבנתי שהלך לבלי שוב...

רבקה צרויה

„ה' נתן,
וה' לקח —
יהי שם ה' מברך.”

(איוב, א' כ"א)

נחום ראובן ז"ל

בני שמונה עשרה ובני תשע עשרה

בני שמונה עשרה ובני תשע עשרה ובני עשרים

נהיים לנייר עתונים שבו מצהיבים

גם שולי המודעות השחורות.

אבן בחזי, נופלת

שמונה עשרה ותשע עשרה ועשרים פעמים

ולבסוף נעצרת, שהיא אבן.

בשפת המדרכה קוצת עשב יבשה

כשער שמשון שנערף מראשו.

הייתי מונה את הגידים שצמקו, אסירי אבנים, בשמש

שמונה עשר- תשעה עשר- עשרים

ופתאום נחתמו שפתי כי נעלם

ממני מנין ברוח שהתחיל לרשרש

נייר עתונים מצהיב כמו

עצמות יבשות אצל שולי הכביש

או בשפת המדרכה.

משה דור.

ראובן נחום-

דברים לזכרו מטקס יום הזיכרון לחללי צה"ל ו.ש"ע 2010

כך כתב אבא רפאל, סבא שלי, אחרי מות בנו ראובן-

"ראיתיך במדי גולני בבוקר בחטף מעת לעת, מחייך על תלאות... ורווי בטחון... נערי, נער שלי, ראובן.

הימים קשים עלינו, הם כנטל כבד... מחפשים מנוחה מהמצו - הרוחני שסגר עלינו מיום פרידתנו האחרונה... בבוקר אני ואמך מחכים ללילה, ובלילה אנו שואלים מתי יהא בוקר... אני מתיחד לילה לילה במחיצת צחוק עיניך היפות, נערי שלי, ראובן... ידעתי בני יתמות מאב ומאם, ידעתי שכול חבר, אך לקבור בן - זוהי מכת נפש וגוף לאורך ימי..."

סבא רפאל נפטר לפני שנתיים. 32 שנים אחרי בנו ראובן.

ראובן שלנו, הרבה חיים היו בשנים שחלפו, אחיך התחתנו והולידו ילדים, הוריך נהיו סבא וסבתא גאים, המושב השתנה וגדל, הרבה קרה. ואתה לא היית חלק מזה. אתה נעצרת בגיל 18, נער מתולתל, מלא חיים וספורטיבי.

המחשבה על איפה היית היום אילו אינה מרפה, היום היית כבר בן 53 אולי כבר סבא, הצבא בטח היה כבר מזמן פרק רחוק בעבר, מעניין איזה מין משק חקלאי היה לך, האם בחצב או בערבה כמו שתכננת, מה היית אומר היום על המדינה

המושב, והחגים וההתכנסויות המשפחתיות היו בטח הופכים לרועשים ושמחים הרבה יותר, והצחוק שנעלם היה חוזר לפנים שמהם הוא נמחק. ראובן שלנו, עברו הרבה שנים והרבה אירועים, ואתה עדיין נוכח כאן.